

KİTAP OKUMA KÜLTÜRÜ KONULU KAMU SPOTUNUN GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ* SEMIOTIC ANALYSIS OF PUBLIC SPOT ADVERTISEMENT ABOUT BOOK READING HABITS**

H. Altuğ TANCA***

Fatma ÜNAL****

Öz

Reklamların algılanmasında yardımcı olan doneler göstergebilimsel analiz yoluyla elde edilebilmektedir; göstergebilim dilbilim modelinin içerdiği kavramlar iletişim fenomenlerine (reklam, televizyon dizisi, sinema filmleri vb.) uyarlanarak, metinlerdeki (text) göstergebilimsel çözümlenmeler, göstergeler ve göstergelerin metinler ile olan ilişkilerinin incelenmesi yoluyla uygulamaya döküldüğü yönünde görüş bildirmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmada logo, arka plan, karakterler ve benzeri görsel metinler; müzik ile dış ses benzeri duysal metinler ve hem duysal hem de görsel metin olan slogan göstergebilim iletişimi bağlamında gösterge, gösteren ve gösterilenlerin karşılaştırmalı incelemesi uygulanmaktadır. Yapılan çalışmada, "Eğitim konulu kamu spotu (kitap okuma kültürü konulu kamu spotu) gösterge bilimsel analizi sonuçları nelerdir?" sorusunun cevabına yönelik göstergebilimsel analiz yapılmıştır. M.E.B. tarafından hazırlanan kitap okuma kültürü konulu eğitim temalı kamu spotunun göstergebilim analizinin hazırlanması için üç esas akışa dikkat edilmiştir. Bu akışlar; kamu spotunun içinde geçen duysal, görsel ve metinsel bağlamlardır. Akış içerisinde gerçekleşen olaylar sahnelerle ayrılmaktadır. Genel olarak hazırlanan kamu spotunun, gösterge bilim kamu spotu tanımına ait birçok gerekliliği yerine getirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak; kamu spot göstergelerinde, toplumsal iletişim ve algıda mesaj çözümlenmelerin göstergebilim boyutuna yönelik araştırmaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Boyu Öğrenme, Kamu Spotu, Gösterge Bilim, Kitap Okuma Alışkanlıkları, Eğitim.

Abstract

Data helping us to understand the advertisements are being acquired by semiotic analysis. Concepts included in the model of semiotic linguistics are being adapted to communication phenomena (advertisement, TV shows, movies etc.) and semiotic analysis on the texts are being applied by the examination of indicators and the relations of indicators with the texts. With the study done under this context, it is used a comparative review of logo, background, characters and similar visual texts; sensory texts like music and external sounds and slogan which is both sensory and visual text is being applied. In this research, it is made a semiotic analysis to find the answer of the question "What are the results of educational public spot advertisement's (PSA's) semiotic analysis? (PSA about book reading habits)" In the educational PSA about book reading habits, made by the request of Ministry of Education of Turkey, 3 major flows have been emphasized. These are; sensory, visual and textual contexts. Events happening during the flow have been separated by scenes. In general, It is reached to the conclusion that the semiotic analysis of the PSA prepared, has many of the requirements of a PSA definition. According to the findings reached; on the PSA, a research on semiotic dimension of the public communication and message analysis of perception, has to be done.

Keywords: Lifelong Learning, Public Spot Advertisement, Semiotic, Book Reading Habits, Education.

1. GİRİŞ

Gösterge kavramı kelime anlamı eski Yunanca'daki gösterge ve işaret anlamına gelen *semeion* kelimesine dayanmaktadır (Sivas, 2012: 528). Göstergebilimsel (semyolojik) bilimsel kimliği 20. yüzyılın başlarında göstergebilim (semiology, semiotics) bilim dalının kurucularından olan İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure (1857-1913) ve Amerikalı felsefeci Charles Sanders Peirce (1839-1914) ile oluşmasına rağmen, göstergebilimsel çalışmaları Ortaçağ filozoflarına, John Locke'a kadar indirgemek mümkündür (Parsa ve Parsa, 2012: 3). Birbirlerinden farklı yerlerde aynı dönemde yaşamış bu iki bilim insanı, birbirlerinden habersiz olarak göstergebilim ile ilgili çalışmalar yürütmüşlerdir. Saussure gösterge bilimi *semiology* olarak adlandırırken, Peirce ise semiotics olarak adlandırmıştır (Parsa ve Parsa, 2012: 3).

Usher ve Edwards'a (2007: 10) göre, gösteren ve gösterilen arasındaki ilişki; çağrıştırdığı anlamlar genelde yorumlayıcının sınıfı, yaşı, cinsiyeti, etnik kökeni bağlamında sübjektif olsa da, sadece öznel olarak yorumlanmamalı, çünkü çağrıştırdığı anlamlar yorumcunun erişimi olan kodlar tarafından sarmalanmış ve

* Bu çalışmada, birinci yazarın "Yaşam Boyu Öğrenme Bağlamında Kamu Spot Göstergeleri Hakkında Üniversite Öğrencilerinin Görüşlerinin İncelenmesi (Bartın Üniversitesi Örneği)" adlı yayımlanmamış yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır.

** In the research, it was used unreleased master thesis of first author named "Examining the University Students' Views on Public Spot Indicators in the Context of Lifelong Learning (Bartın University Sample)".

*** Uzm., Bartın Üniversitesi, Bilgi İşlem Daire Başkanlığı. ORCID: 0000-0002-0453-3782

**** Doç. Dr., Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD.

bununla beraber kültürel kodlar, zıtlıklar ve yokluklar çevresinde organize olmuş çağrışımsal bir çerçeve sunar, sözleriyle ifade edilmektedir. Bu bağlamda çağrışımsal (connotational) anlamlar gösterimsel (denotational) anlamlara göre daha açıktır ya da çok anlamlıdır ve yaşam boyu öğrenmenin gösterimsel anlamı vardır ve yaşam boyu öğrenmenin çağrışımsal anlamları da konunun odak noktası olarak tanımlanmaktadır. Kitle iletişim kavramı, bireylerin dünyada yaşanılanlar hakkında bilgi edinmelerini ve dünyevi dinamikleri (sosyal, siyasi, ekonomik, kültürel vb.) anlamlandırmasını sağlamakta önemli bir rol oynamaktadır. Teknolojik gelişmelerle beraber medya nesneleri de çeşitlilik göstermektedir. İnteraktif medya, sosyal medya, basın ve yayın bu nesnelerin en yaygın kullanılanlarıdır. Ortaya çıkan nesnelere beraberlerinde alt disiplinleri ve akımları oluşturmaktadır. Medya organları başlıca; propaganda, manipülasyon, eğitim, pazarlama, tanıtma, toplumsal bilinç oluşturma ve benzeri amaçlar için kullanılmaktadır. Toplumsal etkinin en çok hissedildiği kitle iletişim alanlarından birisi reklamlardır (Black, 2001: 125-127).

Peltekoğlu (2010: 7) reklamı, reklam veren bakış açısıyla stratejisini bilgilendirmek, ikna etmek ve hatırlatmak olarak üç başlıkla açıklamıştır. Bu bağlamda bir tür reklam olan kamu spotlarının bilgilendirici, ikna edici ve hatırlatıcı olması gerektiği söz konusudur. Kamu spotları bireylerin kendi farkındalıklarını arttırmayı hedefler, bu nedenle hatırlatıcı ve bilgilendiricidir. Kamu spotları işlediği konuların çeşitli açılardan (toplumsal, sosyal, çevresel vb.) önemini ifade etmesi gerekliliğinden dolayı ikna edicidir.

Kamu spotlarında ifade edilen konular sloganlar, üst metinler ve/veya göstergebilim metinleri ile mesajlar taşımaktadır. Bu mesajlar göstergebilim açısından ele alındığında hazırlanan reklam kurgusunda çeşitli çözümler; hedef kitle, hedef kitlenin; hangi kültür ve alt kültürlere sahip olduğu, hangi coğrafi bölgede bulunduğu, etnik kökeni, yaşayışları, eğlence anlayışları, popüler kültürleri, sahip oldukları ağız ve diyalektikleri, ahlaki yaşantıları ve topluluk içi düzenleri göz önüne alınmaktadır. Bu çözümler konuları aynı zamanda yaşam boyu öğrenme kavramı içerisinde de ifade edilmektedir. Göstergebilim analizinde bu konuların amaca yönelik değerlendirilmesi hedef kitleye mesajın iletilmesinde ve alınmasında yol gösterici olmaktadır. Ege bölgesi, Aydın ili çevre ilçelerinde, şehir hayatından uzak yaşayan ev kadınlarını hedef kitle olarak tanımlayan bir reklamda, bölgeye ait şivenin yörenin popüler bir sanatçısı tarafından sağlıkları konulu bir mesajı halk dilinde ifade etmesi bu duruma örnektir (Ustaahmetoğlu, 2016: 145). İletilen mesaj ve göstergebilim metinleri, oluşturulan bu değerler platformu üzerinde değerlendirilmektedir.

Yeygel ve Yakın'a (2007) göre, reklamların algılanmasında yardımcı olan doneler göstergebilimsel analiz yoluyla elde edilebilmektedir; göstergebilim dilbilim modelinin içerdiği kavramlar iletişim fenomenlerine (reklam, televizyon dizisi, sinema filmleri vb.) uyarlanarak, metinlerdeki (text) göstergebilimsel çözümler, göstergeler ve göstergelerin metinler ile olan ilişkileri incelenmesi yoluyla uygulamaya döküldüğü yönünde görüş bildirmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmada logo, arka plan, karakterler ve benzeri görsel metinler; müzik ile dış ses benzeri duysal metinler ve hem duysal hem de görsel metin olan slogan göstergebilim iletişim analizi bağlamında gösterge, gösteren ve gösterilenlerin karşılaştırmalı incelemesi uygulanmaktadır.

Göstergebilim iletişimi analiz eder. Temel olarak mesajı ileten, mesaj ortamı, mesaj ve mesajı alandan oluşmaktadır. Bu durum çeşitlendirilebilmekte ve biçimsel yapısı amaca yönelik olarak farklılıklar gösterebilmektedir. Reklam, iletişim disiplininin bir alt başlığıdır ve reklam da bir iletişim biçimidir. Bu bağlamda bir reklam biçimi olan kamu spotları, analiz edilirken göstergebilimsel olgulardan bahsedilmesi ve ilişkilendirilmesi önem taşımaktadır. Bu çalışmada, "Kitap Okuma Kültürü" konulu kamu spotunun gösterge bilimsel analizi sonuçlarının neler olduğunun ortaya konulması amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmada göstergebilim dikkate alınarak analiz yapılmıştır. Alanyazın çalışmaları sonucunda elde edilen bulgular ve önceden yapılmış olan çalışmalar doğrultusunda M.E.B. tarafından hazırlanan kitap okuma kültürü konulu eğitim temalı kamu spotunun göstergebilim analizinin hazırlanması için üç esas akışa dikkat edilmiştir. Bu akışlar; kamu spotunun içinde geçen duysal, görsel ve metinsel bağlamlardır. Akış içerisinde gerçekleşen olaylar sahneler göre ayrılmaktadır. Göstergebilim duysal, çözümlemesi amacıyla üç alt unsur incelenmiştir; spot boyunca süre gelen müzik, kullanılan ses efektleri ve konuşmalardır. Spot içinde konuşmalar monolog olan "dış ses" olarak değerlendirilmektedir. Seçilen kelimeler, sloganlar ve kullanım yerleri ve zamanı analiz içerisinde; kamu spotunda kullanılan müziğin kompozisyonu, armonik yapısı, enstrüman seçimi ve kullanımı, sahne üzerindeki etkisi ve tüm kamu spotu içindeki etkisi; ses efektlerinin kullanımı yeri ve ne amaçla kullanıldığı incelenmiştir. Göstergebilim görsel, çözümlenmesi amacıyla sahne içindeki kamera hareketleri görsel efektler ve görüntü geçişleri incelenmiştir. Konu ve sahne içerisindeki bütünlüğün ve gösterir ifadelerin açıklanmasında fayda sağlayacak veriler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kamu spotu içerisinde geçen oyuncuların canlandırdığı karakterler gösterge ve

görsel durum içerisinde değerlendirilmiştir. Göstergibilim metinler, senaryo akışı içerisinde bulunan konuya ilişkin göstergelerin analiz edilmesi amacıyla ortaya çıkarılmıştır. Hikâyenin akış düzeni ile ilgili göstergeler belirlenmiştir. Elde edilen verilerin birbirleriyle olan ilişkileri doğrultusunda işaret edilen, imgeleştirilen ve/veya iletilmek istenen göstergeler karşılaştırmalı olarak ortaya çıkarılmıştır. Yapılan analiz, bulgular bölümünde tablo ve yorumlar şeklinde verilmiştir.

3. BULGU VE YORUMLAR

Kamu spotunda sahne 1'in içerdiği müzik, ses efektleri, sahnedeki olaylar, dış sesler/diyaloglar/monologlar Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: M.E.B. "Kitap okuma konulu" kamu spotu göstergeleri sahne 1 analizi

Sahne ve Süre	Müzik	Ses Efektleri	Olay	Dış Ses / Diyaloglar / Monolog
Sahne 1 00:00:00	Genre: Çağdaş, minimalist, klasik müzik. Müzik keman ile başlar.	SENo1: "Kuş sesleri" SENo2: Dış ses gürültüsü	Sahne, genel görüntüde başlar. Görüntü yavaşça merkeze doğru yaklaşma hareketi yapmaktadır. Yaşlı, gözlük takmış ve gündelik giysiler giymiş bir erkek bir parkta ahşap bir bankta bacak bacak üstüne atmış, oturmaktadır. Ellerin arasında tuttuğu kitabı okumaktadır. Yan bankta sohbet eden, biri erkek diğeri bayan iki genç oturmaktadır. Yaşlı adamın önünden biri erkek diğeri bayan iki genç yürüyerek geçer.	

Tablo 1'de ifade edilen veriler göstergibilim açısından gösterir, göstergeleri işaret etmektedir. Sahnelerin belirlenmesinde görsel metinler esas alınmaktadır ve her sahne (resim) geçişi belirlenmektedir. Göstergeler sahne süreleri, müzikler, ses efekti, olay ve dış ses diyalog / monolog başlıkları ile ifade edilmektedir. Duysal metinler; müzik, ses efekti ve dış ses / diyalog / monolog başlıklarıyla ifade edilmektedir. Görsel metinler olay, sahne ve süre başlıkları altında ifade edilmektedir. Duysal metinler müzik, ses efekti ve dış ses / diyaloglar / monolog başlıkları altında ifade edilmektedir. Duysal metinler olay başlığı altında senaryo içerisindeki durumu ve kullanımı işaret edilmektedir.

Sahne 1 parkta kitap okuyan yaşlı bir adamı resmetmektedir. Toplam 8 saniye 33 salise sürmektedir. Müzik başlığı altında Sahne 1'e karşılık gelecek biçimde kamu spotunun tamamında kullanılmakta olan müziğin genresi²: "Çağdaş, minimalist, klasik müzik" olarak belirtilmektedir. Müziğin "Çağdaş Müzik" genresine sahip olması içinde bulundurduğu müzikal yapının modern müzik öğelerine sahip olmasından ötürüdür. İçinde bulunan yüzyılın müzikal ifadesini içerisinde barındırmakta ve modernist bir anlayış sunmaktadır. Bu durum kamu spotu senaryosundaki izdüşümü göstergibilim bağlamında değerlendirildiğinde; hazırlanan müziğin kamu spotunun çağın yapısını yansıtmaya amacı taşıdığı, güncel konulara değinme, modern ve arayış içerisinde bir yol sunduğu kanısını oluşturmaktadır. Müziğin minimalist bir yapıya sahip olması amacı ifade etmeye yönelik yapılmış hareketlerin azami düzeyde olduğunu işaret etmektedir. Minimalist müzik türünün senaryo akışı içindeki ifadesi; işlenen konunun işaret ettiği sorunu ve çözümünü en etkin biçimde, en az elemanı kullanarak olguları açıklamayı amaçlamak şeklindedir. Kamu spotu içerisinde klasik müzik genresi; ilişkili olduğu diğer genrelerin klasik müziğin temel ve/veya müzikal tematik yapısına sahip veya ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda kavramsal yaklaşımların kompozit ve dinamik birer yapıya sahip olduğu düşünülmektedir. Kamu spotunun müziği keman ile başlamaktadır. Klasik müzik orkestralarında önem sırası söz konusu olduğunda orkestra şefinden sonra 1. keman gelmektedir. Bu önem müzikal hiyerarşinin bir ifadesidir. Senaryo akışının keman ile başlaması temanın girişinin sade ancak en büyük önemi arz ettiği ifadesini vermektedir. Sahne 1'de kuş sesleri ve dış mekan gürültüsü ses efekti olarak kullanılmaktadır. Bu durum, oluşturulmak istenen ambiyansın ilkbahar zamanında geçtiği duygusunu güçlendirmektedir. İlkbahar yeniden doğuşu, yeni hayatı göstermektedir. İlk resimde "Yaşlı, gözlük takmış ve gündelik giysiler giymiş bir erkek bir parkta ahşap bir bankta bacak bacak üstüne atmış, oturmaktadır. Ellerin arasında tuttuğu kitabı okumaktadır." görüntüleri mevcuttur. Çalışma yaşını aşmış bir bireyin gündüz geçirdiği vaktini parkta kitap okuyarak geçirmesi resmedilmektedir. Okumanın bir yaşının olmadığı ifade edilmektedir. Ancak Sahne 1 genç

¹ SENo: "Ses Efekt Numarası" tablo içerisindeki ses efektlerinin sıralanması ve numaralandırılması amacı ile kodlanmıştır.

² Genre: Müzikal anlamda hazırlanan kompozisyonun hangi akımı ve/veya müzik türünü yansıttığını ifade eden müzikal terimdir.

kişilerin parkta kitap okumak haricinde aktivitelerde bulunduğu gösterilmektedir. Bu durum yaşa bağlı bir kıyas oluşturmaktadır.

Kamu spotunda sahne 2'nin içerdiği müzik, ses efektleri, sahnedeki olaylar, dış sesler/diyaloglar/monologlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: M.E.B. "Kitap okuma konulu" kamu spotu göstergeleri sahne 2 analizi

Sahne ve Süre	Müzik	Ses Efektleri	Olay	Dış Ses / Diyaloglar / Monolog
Sahne 2 00:00:02:12	Sahnenin sonunda piyano müziğe dahil olur.	SENo1: Kuş cıvıltısı sesleri. SENo2: Dış ses gürültüsü azalmaya başlar.	Sahne, parkta yakın çekim devam eder; adam tek başına parkta kitap okumaya devam etmektedir. Görüntü yavaşça merkeze doğru yaklaşma hareketi yapmaktadır. Kitabın sayfasını çevirmesiyle birlikte, bank ve yaşlı adamın arkasındaki plan değişir ve Kapadokya'da gün batımında uçan sıcak hava balonlarının görüntüsü gelir(SENo2 biter); adam kitabı okumaya devam etmektedir.	

Tablo 2'de ifade edilen verilerde görüldüğü gibi, Sahne 2, Sahne 1'in devamı niteliğindedir. Sahne 2'de kadraj yaşlı adama doğru yaklaşmaktadır. Yaklaşma hareketinin merkezi bankta oturan yaşlı adamdır. Bu ifade biçimi önemli olan unsurun yaşlı adam olduğunu, sahne içerisinde geçen her şeyin onunla ilgili olduğunu ve tüm bu ifadelerin merkezinde bulunduğunu ifade etmektedir. Kitabın sayfasının çevrilmesi ile birlikte bankın arka planı park görüntüsünden değişerek Kapadokya'da günbatımında sıcak hava balonlarının görüntüsü verilmeye başlanmaktadır. Gösterge bu geçiş hareketi ile sağlanmaktadır. Bu ifade bankta kitap okuyan kişinin, okuduğu kitap ve hayal dünyasındaki görüntüleri ifade etmek için kurgulanmaktadır. Arkadaki görüntü gerçek mekân ve zaman kavramından uzaklaşarak kitabı okuyan kişinin zihninde gerçekleştirdiği yolculuğu ifade etmektedir. Bu ifade ile kitabın hayal gücü üzerindeki etkisi yansıtılmaktadır. SENo1 (kuş cıvıltısı sesleri) ve SENo2 (dış ses gürültüsü) sahnenin bu bölümünde azalmaya başlamaktadır. Kuş seslerinin azalması gerçek yaşamdan kitap okuyan kişinin hayal dünyasına geçişi sembolize etmektedir. Sahne 1 ve Sahne 2'de yaşlı bir adamın kitap okuması, sahnelerdeki genç kişilerin boş vakit geçirme durumlarını yaş ilişkilendirmesi yaparak eleştirir bir duruş göstergesidir. Bu iki sahne sekiz saniye on üç salise sürmektedir.

Kamu spotunda sahne 3'ün içerdiği müzik, ses efektleri, sahnedeki olaylar, dış sesler/diyaloglar/monologlar Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3: M.E.B. "Kitap okuma konulu" kamu spotu göstergeleri sahne 3 analizi

Sahne ve Süre	Müzik	Ses Efektleri	Olay	Dış Ses / Diyaloglar / Monolog
Sahne 3 00:00:08:13	Sahnenin sonuna doğru kademeli olarak ses şiddeti artmaya başlar.		Sahne bir kafede başlar. Görüntü yavaşça merkeze doğru yaklaşma hareketi yapmaktadır. Beş masanın bulunduğu modern tarz bir kafenin içinde genç yaşlarda bir bayan ve bir erkeğin beraber oturduğu iki masa ve ön planda tek başına bir genç yaşlarda bayanın oturduğu masa görüntüde vardır. Çift oturanlar birbirleri ile sohbet etmektedir. Tek başına oturan bayan masasının üzerinde açık duran kitabı yüzünde bir tebessüm ile okumaktadır.	

Tablo 3'te ifade edilen verilerde görüldüğü gibi, Sahne 3, bir kafe içerisindedir. Tek başına masada oturan genç kadın önünde açık olan kitaba bakmaktadır. Sahne 1 ve Sahne 2'de yaşlı adam ve adamın okuduğu kitap ön plandadır. Sahne 3'de benzer bir biçimde genç kadın ve kitap ön plana getirilmektedir. Arka planda toplam dört kişi oturmaktadır. Bu kişiler birbirleri ile sohbet etmektedirler. Kitap okuyan genç kadın kafede bulunan diğer kişilerden farklı olarak tebessüm etmektedir. Müziğin ses şiddeti sahnenin başından sonuna doğrusal olarak yükselmektedir.

Kamu spotunda sahne 4'ün içerdiği müzik, ses efektleri, sahnedeki olaylar, dış sesler/diyaloglar/monologlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: M.E.B. "Kitap okuma konulu" kamu spotu göstergeleri sahne 4 analizi

Sahne ve Süre	Müzik	Ses Efektleri	Olay	Dış Ses / Diyaloglar / Monolog
Sahne 4 00:00:09:24	Ses şiddeti artmaya devam eder. Sayfanın çevrilmesi ile birlikte kontrbas girer. Ardından melodik tema piyano tarafından işlenmeye başlar ve tema belirginleşir.		Sahne, kafede genç bayam ve oturduğu masayı yakın kadraja alarak başlar. Görüntü yavaşça merkeze doğru yaklaşma hareketi yapmaktadır. Kadraj içinde 3. sahnede arka masada oturan çift bu sahnede yoktur. Genç bayan yüzündeki tebessüm devam etmektedir. Okuduğu kitabın sayfasını çevirmesi ile birlikte bayanın kendisi, oturduğu sandalye ve masanın arkasında kalan kafe görüntüsü değişerek, müzik portrelerinin ve çeşitli müzik notasyonlarının yazılı olduğu bir kitabın sayfalarının yakın çekim görüntüsü olur. Kitabın sayfaları üzerindeki notalar sayfanın üzerinden ayrılarak yükselmeye başlar. Kadın, çevirdiği sayfayı 2 saniye okuyarak diğer sayfaya geçer.	

Tablo 4'te ifade edilen verilerde görüldüğü gibi, Sahne 4, Sahne 3'ün devamı niteliğindedir. Kurgusal yapısı Sahne 1 ve Sahne 2'yle benzeşmektedir. Bu durum bir tekrar durumudur. Tekrar durumu iletilen mesajın içerisinde barındırdığı bilgi değerini düşürürken, anlaşılabilirliği arttırmaktadır. Adı geçen sahneler arasındaki kurgusal benzerlik, göstergelerin alıcı ve verici arasında iletilmek istenen mesajı kaynak ve alıcı arasında herhangi bir bilgi kaybı olmaksızın gerçekleşmesini sağlamak amacı ile gerçekleştirilmektedir. Kamera görüntüsü Sahne 4'de kitap okuyan genç kadına doğru yaklaşmaktadır. Kitap okuyan genç kadın haricindeki diğer kişiler kadrajdan çıkmakta bu sayede kitap ve okuyucu arasındaki hayal gücünü ifade eder ilişkiyi belirginleştirmektedir. Bu durum Sahne 2'de olduğu gibi arka planın değişmesi ile gerçekleşmektedir. Sahne 2'de sayfanın çevrilmesi ile arka planın değişmesi Sahne 4'de de gerçekleşmektedir. Arka planda, sayfalar üzerindeki notalar animasyon teknikleri ile hareketlendirilmiştir. Sahne 2'den farklı olarak müzikal duygu yükselerek artmaktadır. Ses şiddeti artmaya devam ederken sayfanın çevrilmesi ile kontrbas müziğe dahil olmaktadır. Bas kelime kökeni olarak temel yapıyı işaret etmektedir. Müziğin temel yürüyüşünü *bass line* oluşturmaktadır. Bu bağlamda sahnede kontrbasın girişi ile işaret edilmek istenen temellere dikkat çekilmektedir. Melodik yapı beraberinde piyano ile sunulmaya başlanmaktadır. Görsel ve duysal ilerleyiş, beraber gerçekleşmekte ve mesajlar gösterir görsel ve duysal hareketlerle izleyiciye iletilme çabası göstermektedir. Sayfa iki saniye gibi kısa bir sürede çevrilmektedir. Bu durum kitap okuma kurgusunu bozmakta ancak akış içerisindeki geçişler sebebiyle hissedilmemektedir.

Kamu spotunda sahne 5'in içerdiği müzik, ses efektleri, sahnedeki olaylar, dış sesler/diyaloglar/monologlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: M.E.B. "Kitap okuma konulu" kamu spotu göstergeleri sahne 5 analizi

Sahne ve Süre	Müzik	Ses Efektleri	Olay	Dış Ses / Diyaloglar / Monolog
Sahne 5 00:00:15:00	Müzik devam eder.	SENo3: Chimes (enstrüman)	Sahne bir yatak odasında başlar. Görüntü yavaşça merkeze doğru yaklaşma hareketi yapmaktadır. Orta yaşlı bir bayan ve bir erkek çocuk yatakta uzanmaktadır. Yaklaşık A4 kâğıt ebatlarında 3 adet kitap çocuk ve bayanın ayak uçlarında, bir adet kitap yatağın yanında duran komodinin üzerinde abajurun altında ve bir adet kitap da kucaklarında durmaktadır. Bayan ve çocuk gülererek kitaba bakmaktadır. Bayan bir heyecan ifadesi ile kitabın sayfasını çevirmesi ile birlikte (SENo3 hafifçe duyulur.) arka yatağın ve komodinin ardında bulunan oda duvarı görüntüsü değişerek uzay ve Karlıdağları içeren fantastik bir coğrafya görüntüsüne dönüşür.	

Tablo 5'te ifade edilen verilerde görüldüğü gibi, Sahne 5'te müzik melodik ve ritmik kurgusu anlaşılır bir biçimde devam etmektedir. Bu sahnede yatak odasında orta yaşlarda bir kadın ile erkek çocuk yatakta oturur vaziyette uzanmaktadır. Kadın, çocukla birlikte tuttıkları kitaba bakmaktadır. Görüntü diğer sahnelerde olduğu gibi geniş kadrajdan merkeze doğru yaklaşmaktadır. Sahne 5 görsel yapısı bir çocuğun yatak odasını gösterir biçimdedir. Yatak üzerinde, ayakucunda üç adet kitap ve bir adet de komodin üzerinde mevcuttur. Küçük bir çocuğun yatak odasında oyuncak olmaması ve yerine kitap bulunması durumu bir iletidir. Bu sahnede kadın oyuncu göstergesi bir anne olarak kurgulandığı gösterir biçimdedir. Keza çocuk ile aralarındaki ilişki bu bağlamda anne ve çocuk olarak ifade edildiği varsayımına gidilebilmektedir. Sahne 2 ve Sahne 4'de gerçekleşen kitabın sayfasının çevrilmesi ile arka plan görsellerinin değişmesi tek sahnede: Sahne 5'de gerçekleşmektedir. Kitabın sayfasının çevrilmesi ile birlikte SENO3 (*chimes* enstrüman sesi) duyulmaktadır ve arka plan görüntüsündeki oda duvarı kaybolarak karlı dağlar ve uzay görüntülerinin bir kompozisyonu ortaya koyulmaktadır.

Kamu spotunda sahne 6'nın içerdiği müzik, ses efektleri, sahnedeki olaylar, dış sesler/diyaloglar/monologlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: M.E.B. "Kitap okuma konulu" kamu spotu göstergeleri sahne 6 analizi

Sahne ve Süre	Müzik	Ses Efektleri	Olay	Dış Ses / Diyaloglar / Monolog
Sahne 6 00:00:21:03	Müzik devam eder. Dış sesin girmesi ile ses şiddeti azalır ve arka planda devam eder. Tempo azalırken, piyano VII-I kadansı yapar ve I. sesi diğer sahneye kadar tutar.	SENo4: Uçakların uçuş sesi.	Sahne, bir kütüphanede kadrajı ortalayacak biçimde masaya oturmuş bir genç erkeğin görüntüsü ile başlar. Görüntü yavaşça merkeze doğru yaklaşma hareketi yapmaktadır. Genç oturduğu masada; not kâğıtları, 3 adet kapalı kitap ve gencin önünde bulunan bir kitap vardır. Genç, elindeki kalem ile önünde açık duran kitaba bakarak not almaktadır. Genç elindeki kalemi bırakarak (Dış ses 1 duyulur) arkasına yaslanır ve önündeki kitabın sayfasını çevirir. Sayfanın çevrilmesi ile birlikte arka plandaki kütüphane görüntüsü değişerek uçan uçaklara kuşbakışı bakan siyah-beyaz (tarihi bir) film görüntüsü girer (SENo4 duyulmaya başlar). Genç çevirdiği sayfayı 3 saniye kadar incelerken görüntünün sol alt köşesinde T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın logosu ve sağ üst köşede büyük puntolar ve harfler ile "OKUYUN" yazısı belirir (Dış ses 2 duyulur). Ardından genç erkeğin kitabı kapatması ile birlikte arka plana kütüphane görüntüsü geri gelmeye başlar.	Dış ses 1 : "Okuduğumuz her kitap, bizi başka dünyalara taşır." Dış ses 2 : "Okuyun."

Tablo 6'da ifade edilen verilerde görüldüğü gibi, Sahne 6 bir kütüphanede geçmekte olduğu gösterilmektedir. Masaya oturmuş üniversite çağlarında bir erkek kitap okuyarak not almaktadır. Kadraj yavaş bir şekilde resmin merkezine doğru yaklaşmaktadır. Genç erkeğin önünde kitaplar, not defteri ve

kalem bulunmaktadır. Bu durum genç erkeğin bir öğrenci olduğunu gösterir durumdadır. Gencin elinde kalem vardır. Müzik sürerken monolog ve/veya sloganları bildiren dış sesin girmesiyle beraber müziğin ses şiddeti azalmaktadır. Dış ses kalemin masaya bırakılması ile duyulmaktadır. Genç erkek kitabın sayfasını çevirmesiyle arka plan değişerek siyah beyaz bir flim içerisindeki uçan uçakları; tarihsel bir imge biçiminde gösterir durumdadır. SENo4 (uçak motoru sesleri) duyulmaya başlamaktadır. Dış ses sloganın ilk bölümünü söylemektedir: "Okuduğumuz her kitap, bizi başka dünyalara taşır". Ekranın sol alt köşesinde M.E.B. logosu görünmektedir. Logoya diyagonal biçimde ekranın sağ üst köşesine "Okuyun" yazısı belirmektedir. Duysal metin ile görsel metin eş zamanlı olarak ilerlemektedir. Tempo düşerken piyano VII-I ile tonalite içerisinde geçiş yapar ve I. derecenin 1. sesini tutarak uzatmaktadır. Genç erkeğin okumakta olduğu kitabı kapatması ile arka plandaki görüntü tekrar kütüphane ortamına geri dönmektedir.

Kamu spotunda sahne 7'nin içerdiği müzik, ses efektleri, sahnedeki olaylar, dış sesler/diyaloglar/monologlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: M.E.B. "Kitap okuma konulu" kamu spotu göstergeleri sahne 7 analizi

Sahne ve Süre	Müzik	Ses Efektleri	Olay	Dış Ses / Diyaloglar / Monolog
Sahne 7 00:00:27:24	Piyano I. sesi tutarken III-I geçişi ile ikinci bir kadans oluşturuyor ve sahnenin sonuna kadar sesi tutuyor. Ses azalarak sönümleniyor (fade out).		Sahne 6. sahnenin kaldığı hareketten devam eder. Görüntü yavaşça merkeze doğru yaklaşma hareketi yapmaktadır. 6. sahnede "OKUYUN" yazısının devamı aynı punto ve büyük harflerle görünmeye başlar: "DÜNYANIZ ZENGİNLEŞSİN"(Dış ses 3 duyulur). Kitabı kapatan genç erkek; kitabı, kalemi ve notlarını alarak masadan kalkar.	Dış ses 3 : "Dünyanız zenginleşsin."

Tablo 7'de ifade edilen verilerde görüldüğü gibi, Sahne 7, Sahne 6'nın devamı niteliğindedir. Piyano I. sesi tutarken III-I geçişi ile ikinci bir kadans oluşturulmuş ve I. derece 1. ses uzatılarak sahne sonuna kadar sürdürülmektedir. Sahne 7, Sahne 6'nın kaldığı yerden devam eder. Görüntü yavaş bir şekilde merkeze yaklaşmaktadır. Ekran görüntüsünün sağ üst kısmında bulunan "Okuyun" yazısının hemen devamına dış sesin söylemesi ile birlikte "Dünyanız zenginleşsin" yazısı belirir. Görsel ve duysal metinlerde bir birliktelik söz konusudur. Bu vurgu slogan üzerinde yoğunlaşmakta ve sloganın gösterirleri olmaktadır. Genç masadan eşyalarını alarak uzaklaşır ve müzik sesi azalarak sönümlenir. Bu kamu spot 27 saniye 24 salise sürmektedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

M.E.B. tarafından hazırlanmış olan eğitim temalı, kitap okuma kültürü konulu kamu spotu üzerinde gerçekleştirilen göstergebilim analizleri sonucunda, kamu spotunda kullanılan müziğin genresinin; çağdaş müzik, minimalist, müzik ve klasik müzik olduğu tespit edilmiştir. Kullanılan müzik ile hazırlanan kamu spotunun arasında olumlu yönde bir benzeşme ve konuyu destekler durum vardır. Müziğin ve senaryo akışının minimalist olması, senaryoda olabildiğince mesaja odaklanılarak gereksiz görüntü, ses, monolog ve/veya diyaloglardan kaçınılması etkin kullanımlara yönelmesi ile müziğin minimalist bir genreye sahip olması, birbirlerini destekler nitelikte olması, hazırlanan kamu spotunun amacına yönelik olduğu ifadesini kuvvetlendirmiştir. Keza çağdaş müzik öğelerini içinde barındırması, sahnelerde geçen karakter ve ortamların modern bir söyleve sahip olması, konsept bağlamında bütünlük ifadesini vurgulamıştır. Müzikal bölümlerin içinde bulunan enstrüman seçimi tematik ilerleyişin hiyerarşisi ile uyumakta olduğu belirlenmiştir. Bahsi geçen bu durumlar, duysal metinlerin görsel metinleri tamamlar ve destekler biçimde kullanımını sembolize etmekte olduğu dikkat çekicidir.

Görsel atmosferin desteklenmesi amacı ile duysal öğeler; ses efektleri kullanılmıştır. Sahnelerde gerçekleşen bir takım görsel imgeleştirmeler mevcuttur, spotta sayfaların çevrilmesi ile arka plan görüntülerinin değişerek "okunan kitabın konusunun okuyucunun zihnindeki yansıması" görseline dönüşmesi, göstergebilim görsel metinleri ifade etmektedir. Gösterenler; kitap, arka plan görüntüsü ve sayfa çevrilmesidir. İçerdiği mesaj, "okunan kitabın konusunun okuyucunun zihnindeki yansıması" ile ilişkili olarak kitap okumanın okuyucuyu hayal dünyasında bir yolculuğa çıkardığı yönündedir. Sahnelerde yapılan kamera hareketlerinin tekrarının, Fiske'nin (2003: 26) "Tekrar yüksek kestirilebilirliğin, belirsizlik ise düşük kestirilebilirliğin bir sonucudur." ifadesi ile örtüşerek, bu tekrarlı hareketlerin iletilmek istenen mesajın "anlaşılabilir olma" durumunu güçlendirdiği dikkat çekicidir. Tekrar öğeleri, görsel olarak farklı karakterin oynadığı her sahnelerde sıklıkla mevcuttur.

Sahnelerde geçen karakterler kurgusal bütünlüğe destek verecek biçimde oluşturulmuştur. Göründükleri sahnenin dekoru ile gerçekleştirdikleri roller birbirlerini destekler niteliktedir. Sloganın geçtiği sahnelerde görsel ve duysal akış değişmekte olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum logo ile beraber sloganı içeren yazının çıkması ve müziğin tonal yapısının spotun sonuna geldiğini kadansla işaret etmesi ile belirginleşmektedir. Akışın bozulması dikkat çekici bir durumdur ve sloganın kamu spotunun mesajını etkin şekilde iletebilmesi açısından; sloganın mesajının iletim gücünü bu bozulma desteklemektedir. Slogan hem sözlü hem de yazı biçiminde sunulmuştur. Bahsi geçen durumlar iki noktada önem kazanmaktadır: İlk olarak mesajın iletim gücünü arttırması ve ikinci olarak işitme engellileri de kamu spotuna erişebilir kılması, dikkat çekicidir. Kamu spotunun 30 saniyeden kısa bir süre içerisinde yayınlanması kamu spotunun kısa ve öz iletim gücünü işaret etmektedir. Sloganı seslendiren kişinin bir erkek olması dikkat çekicidir. Çimen'in (2011) araştırmasında, reklamlarda kullanılan seslerin cinsiyeti ve seslerin kullanıldıkları yerleri de birer gösterge olarak anlam taşıdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu görüş tematik durumlar ve hedef kitleye göre farklı ses karakterlerinin ve seslerin cinsiyetlerin sloganların etkisini doğrudan etkilediğini işaret etmiştir. Genel olarak hazırlanan reklam, gösterge bilim bağlamında kamu spotu tanımına ait birçok gerekliliği yerine getirmektedir.

Görsel ve duysal göstergelerin kullanım yapı ve yerleri göz önüne alındığında kamu spotlarındaki hiyerarşik düzen sırasıyla; yazılı metin, görsel ve duysal göstergeler düzenindedir. Duysal ve görsel metinler, yazılı metinleri destekler niteliktedir. Yazılı metinler içerisinde geçen ifadelerin kavramsal yapısını destekler görsel ve duysal metinler kullanılmıştır. Müzik kompozisyonundaki ifade değişiklikleri görsel metinler ile yazılı metnin ifadesini güçlendirir uyum ve/veya kontrast oluşturur biçimde kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak; duysal ve görsel metin göstergelerinin, yazılı metin kamu spot göstergelerini de destekler niteliğe sahip olduğu, toplumsal iletişim ve algıda mesaj çözümlemelerin göstergibilim boyutuna yönelik araştırmaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Gelecekte yapılması planlanan kamu spotlarının ifade gücünü arttırmaya yönelik analiz modellerinin geliştirilmesi ve kullanımının pratik unsurlar ile ifade edilebilmesi fayda sağlayacaktır. Kamu spotu müziklerinde kullanılan kompozisyon tekniklerinin geliştirilmesi, duysal göstergelerde psikoakustik unsurların sistematik biçimde kullanılması ve metin bütünlüğünün göstergibilim öğelerinin multidisipliner yapıda bir araya getirilmesi; ileride yapılacak çalışmalar için önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Black, J. (2001). Semantics and Ethics of Propaganda. *Journal of Mass Media Ethics*, S. 16 (2-3), s. 121-137.
- Çimen, D. (2011). *Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında televizyon reklamlarında kadın*, (Yayınlanmamış uzmanlık tezi), T.C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Ankara
- Fiske, J. (2003). *İletişim çalışmalarına giriş* (2. Basım). Süleyman İrvan (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Parsa, S ve Parsa, A. F. (2012) *Göstergibilim çözümleri* (3. Basım). İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Peltekoğlu, F., B. (2010). *Kavram ve kuramlarıyla reklam*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Sivas, A. (2012). Göstergibilim ve sinema ilişkisi üzerine bir deneme, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 11 (21), s. 527-538.
- Usher, R. ve Edwards, R. (2007). *Lifelong learning - signs, discourses, practices - Lifelong Learning Book Series*, (Cilt 8). Hollanda: Springer Science & Business Media.
- Ustaahmetoğlu, E. (2016). Televizyon reklamlarında standart dile karşı şiveli dilin etkisinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, S. 11(1), s. 135-156.
- Yeygel, S. ve Yakın, M. (2007). Kurumsal reklamlarda göstergeler aracılığıyla marka kimliğinin iletilmesi. *Selçuk İletişim Dergisi*, S. 5 (1), s. 102-117.